

De Brugse wijnschroders en de verdwenen Sint-Janskerk

De Sint-Janskerk in Brugge was een kleine kerk, die vooral bekend is gebleven omdat ze een lege ruimte heeft nagelaten in het stadsbeeld, het huidige Sint-Jansplein. De eerste Sint-Janskerk stond er waarschijnlijk al in de twaalfde eeuw. Ze was toegewijd aan Sint-Jan de Doper en was afhankelijk van het kapittel van Sint-Donaas. Ze werd verbouwd in 1430-1434 en werd afgebroken na de instorting van haar toren in 1611. Op dezelfde plaats werd een kapel gebouwd, die op haar beurt werd afgebroken in 1786. Een kunstige openbare pomp duidt sindsdien de plaats aan waar ze stond.¹

In de historische literatuur wordt de voormalige Sint-Janskerk vaak vermeld omdat ze de eerste gebedsruimte was van de jezuïeten in Brugge. De nieuwe kloosterorde kreeg in 1574 van bisschop Remi Drioux de toelating tot de oprichting van een college in Brugge en nam daartoe haar intrek in het huis 'de Lecke' en drie aanpalende huizen aan het Sint-Jansplein. De Sint-Janskerk werd haar als bidplaats toegewezen. Een paar decennia later dienden de jezuïeten deze omgeving wegens ruimtegebrek alweer te verlaten en verhuisden ze naar het Sint-Maartensplein.²

Verder speelde de Sint-Janskerk geen vooraanstaande rol in de Brugse religieuze geschiedenis, want ze was nooit parochiekerk. Wel gaf ze haar naam aan één van de zes secties van de stad, de zogenaamde 'zestendelen', die alle naar een centrale kerk, kapel

- 1 J. COLENS, 'L'Eglise Saint-Jean à Bruges. Ses tombes polychromées', in: *Annales de la Société d'Emulation*, 41 (1891), p. 223-339; A. DUCLOS, *Histoire de Bruges*, Brugge, 1910, p. 530; M. ENGLISH, *Dagklapper*, dl. I, Brugge, 1985, p. 229-230, *Parochieblad* 20.06.1948; *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 18n a, Stad Brugge, oudste kern*, Turnhout, 1999, p. 317.
- 2 J. CORNILLY, 'Het Brugse Jezuietencollege', in: M. RYCKAERT en A. VANDEWALLE, *Brugge. De geschiedenis van een Europese stad*, Tielt, 1999, p. 156-157.

of klooster werden genoemd. Het Sint-Janszestendeel' was het eerste in de rangorde van deze typisch Brugse stadsindeling.³ Een ander aspect van het maatschappelijk belang van de Sint-Janskerk was haar rol als pelgrimsoord, waar men de heilige Rochus kwam aanroepen tegen de pest en andere besmettelijke ziekten.⁴

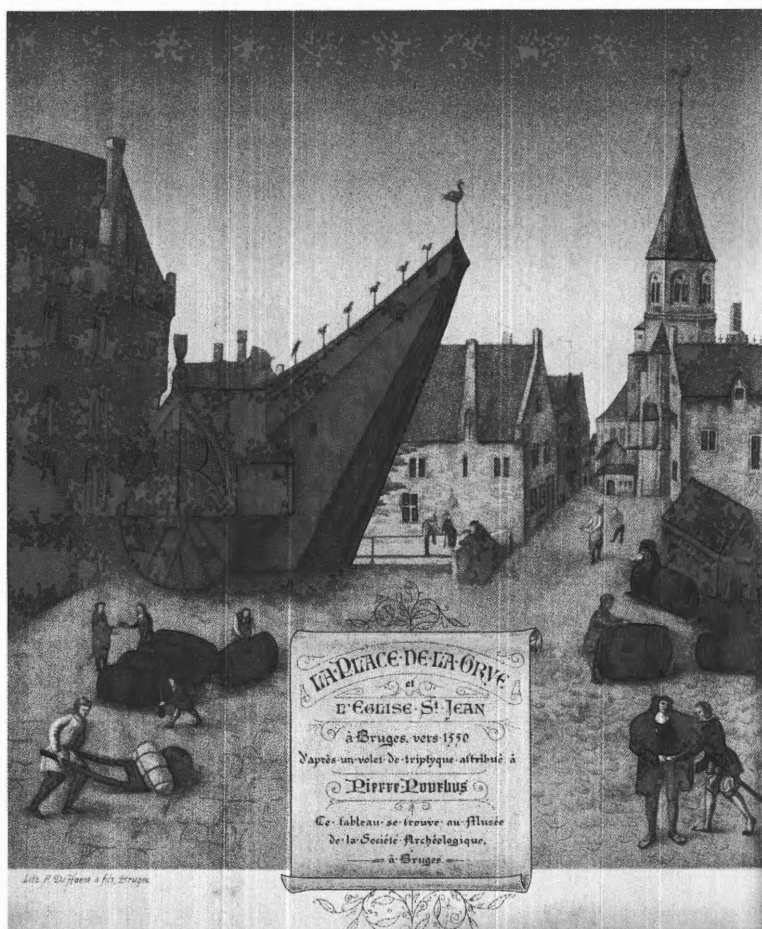
Ook als devotieplaats van het gezelschap van de wijnschroders in Brugge heeft de Sint-Janskerk een belangrijke, zij het minder goed bekende rol gespeeld. De eerste die dit heeft opgemerkt is de schrijver van de enige enigszins uitgebreide studie over de Sint-Janskerk tot op heden, Jules Colens.⁵ Aanleiding tot deze studie was de ontdekking tijdens rioleringswerkzaamheden van een zes-tal vrij goed bewaarde beschilderde graven, waarvan twee in hun geheel werden overgebracht naar het toenmalige archeologisch museum. De auteur beperkte zich niet tot het beschrijven van de uitgevoerde werken en de graftombes vanuit archeologisch en kunsthistorisch standpunt, maar breidde zijn studie uit met een schets van de geschiedenis van de kerk en de kapel, de bestaande stadsgezichten met afbeelding van de kerk, de kapelaans en de altaren, het gebruik door de jezuiten en verschillende corporaties, de kerk als bedevaartsoord, het meubilair, de aankleding van de kerk en de grafstenen. Bij de corporaties wijdde hij de meeste aandacht aan het officie van de schroders, die "van oudsher" hun religieuze diensten verrichtten in de kapel van de Heilige Nicolaas in de Sint-Janskerk. Na de instorting in 1611 en de vervanging door de kapel, waarin nog slechts één altaar aanwezig was, bleven de wijnschroders er hun religieuze plichten vervullen tot 1701.

De keuze van de Sint-Janskerk als devotieruimte door de wijnschroders lag voor de hand. Hun werkterrein lag in de onmiddellijke omgeving, bij de stadskraan. De wijnschroders waren belast met het toezicht op het laden en lossen van de goederen met de kraan en het verder transporteren van de goederen naar hun bestemming in de stad. Met de stadskraan werden alle goederen ge-

3 L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Les registres des "Zestendeelen" ou le cadastre de la ville de Bruges de l'année 1580*, Brugge, 1894, 401 p.

4 M. ENGLISH, *Dagklapper*, dl. II, Brugge, 1985, p. 214, Parochieblad 13.08.1950 en dl. III, Brugge, 1985, p. 80-82, Parochieblad 10.08.1952.

5 J. COLENS, 'L'Eglise Saint-Jean', a.w.

Het Kraanplein en de Sint-Janskerk rond 1550, naar een schilderij toegeschreven aan Pieter Pourbus. Lithografie F. De Haene et fils, Brugge. Gepubliceerd bij het artikel van J. Colens in onze Handelingen, zie noten 1 en 9.

lost die in tonnen of vaten werden aangevoerd. Pakken en balen of niet verpakte goederen werden op andere plaatsen gelost, voornamelijk aan het Tolhuis of in de Waterhalle op de Markt. Aangezien de overgrote meerderheid van de vaten wijn bevatten, werden de functionarissen die voor het lossen en het transport instonden

doorgaans 'wijnschroders' genoemd.⁶ Niettemin behoorden de vaten met olie, siroop, azijn, honing en de tonnen met haringen ook tot hun beroepsmonopolie. Het stadsbestuur verplichtte de kooplui al deze goederen bij hun aanvoer in Brugge naar dat ene centrale punt te brengen, de kraan op het kraanplein, en ze er door door de wijnschroders te laten lossen en transporteren.⁷

De stadskraan was opgesteld aan de oever van de toen nog open maar vandaag overwelfde Kraanrei, kant Vlamingstraat. De Kraanbrug ernaast verbond de beide oevers met elkaar en gaf toegang tot de Sint-Jansstraat en het Sint-Jansplein met de kerk. Toen Hans Memling in 1479 in opdracht van het Sint-Janshospitaal het beroemde en nog steeds ter plaatste bewaarde Johannesretabel schilderde, beeldde hij daarop een tafereel met de stadskraan en de Sint-Janskerk af. De kraan en de kerk zijn hierop te zien achter het hoofd van Sint-Jan de Evangelist, weliswaar gescheiden door een pilaar van het gebouw waarin de schilder het geheel in scène heeft gezet. De kraan is in werking en laat een uit een boot gelost wijnvat neer, terwijl de touwen worden vastgehouden door een wijnschroder om het vat juist neer te zetten. Vóór de kraan liggen enkele geloste wijnvaten, waarvan één door een broeder van het Sint-Janshospitaal wordt 'gevergierd'. Het vergieren was het officieel meten van de inhoud van het vat met een peilstok of vergierroede. Deze taak was door het stadsbestuur toegewezen aan het hospitaal om dit laatste van vaste inkomsten te voorzien. Het was meteen de reden voor Hans Memling om dit tafereel een plaats te geven op het schilderij. Hij beeldde er bovendien ook de Sint-Janskerk bij af, omdat ze vanuit zijn perspectief op de kraan vanaf de Vlamingstraat in het zicht lag en bovendien ook een verband had met de Johannesfiguren op het schilderij. Het is dan wel

6 E. VERWYS & J. VERDAM, *Middelnederlandsch Woordenboek*, dl. 7, 's Gravenhage, 1912, kol. 783-784 s.v. schroden en kol. 784-786 s.v. schroder; cfr. de in het Nederlands nog bestaande woorden schrooien, in de betekenis van: over ondergeplaatste liggers en met omgeslagen touwen vaten naar boven of naar beneden rollen, schrootladder (of schrooiladder) en schrootboom (of schrooiboom).

7 A. VANDEWALLE, *De arbeidersofficiën van Brugge, ca. 1440-ca. 1670. Een institutionele studie met economische en sociale aspecten*, onuitgegeven doctoraatsverhandeling K.U. Leuven, 1983, p. 90-138; ID., 'De ambachten betrokken bij de wijnhandel in de late middeleeuwen. Een voorbeeld: Brugge', in: *Van Rank tot Drank*, Brussel, 1990, p. 192-198.

moeilijk te begrijpen waarom hij het tafereel niet achter het hoofd van Sint-Jan de Doper heeft geplaatst, want die is toch de patroon van de afgebeelde kerk, en niet de Evangelist.⁸

Op een ander schilderij van de Brugse Musea, het dubbelportret van Jan van Eyewerve en Jacquemine Buuck geschilderd door Pieter Pourbus in 1551, is een vergelijkbaar achtergrondtafereel te zien. Ook hier zijn de kraan en de Sint-Janskerk van elkaar gescheiden, omdat de eerste deel uitmaakt van het tafereel naast het hoofd van Jan en de tweede van het tafereel links van het hoofd van zijn echtgenote. Maar beide tafereelen sluiten op elkaar aan en zijn in hun geheel waarschijnlijk het zicht dat de afgebeelde personen hadden vanuit hun huis in de Vlamingstraat. Op dit schilderij is de kraan niet in werking, maar liggen evengoed geloste vaten wijn aan haar voet en zijn kooplui en broeders van het Sint-Janshospitaal aanwezig. Over de Kraanbrug is duidelijk de toren van de Sint-Janskerk afgebeeld. Of de geportretteerden iets met de wijnhandel of met de Sint-Janskerk te maken hadden is niet uitgemaakt.⁹ De nabijheid van de kerk en de wijnomgeving zijn hier evenwel ook duidelijk uitgebeeld.

De oorsprong van de religieuze beleving van de wijnschroders in de Sint-Janskerk gaat terug tot 15 augustus 1394, wanneer zij *tot lof van God en ter ere van de Heilige Maagd Maria en van alle heiligen, een vriendelijke broederschap aannamen in dienst van Onze-Lieve-Vrouw* en dit vestigden in de Onze-Lieve-Vrouwekapel in de Sint-Janskerk. Het is uitzonderlijk dat dergelijke datum bekend is, maar de schroders hebben hem zelf gememoreerd in de *ordonnantie van de gilde die de schroders hielden* uit 1425. Leden waren de schroders, hun echtgenotes, deze laatste zolang hun man leefde, en zes personen van buiten het gezelschap, deze laatste toen ten uitzonderlijke titel. Het intredegeld in deze gilde bedroeg

8 D. DEVOS, *Hans Memling. Het volledige oeuvre*, Antwerpen, 1994, p. 37 afb. 46 en p. 151-157.

9 P. HUVENNE, *Pieter Pourbus, meester-schilder 1524-1584*, Brugge, 1984, p. 210-215. Een gelijkaardig anoniem schilderij met de portretten van Filips Dominicle en Barbara Ommejaeghere uit het midden van de 16de eeuw werd door Colens ontorecht aan Pieter Pourbus toegeschreven: J. COLENS, 'L'Eglise Saint-Jean', p. 263-269; D. DEVOS, *Stedelijke Musea Brugge. Catalogus schilderijen 15de en 16de eeuw*, Brugge, 1979, p. 47-48. Dit schilderij vertoont eveneens een achtergrondtafereel met de kraan, wijnvaten en de Sint-Janskerk. Zie de illustratie bij dit artikel.

twee pond grote, maar daar stond tegenover dat er dagelijks een mis werd opgedragen voor de leden. Daarbij was nog 5 schellingen grote te betalen voor de kaars bij de uitvaart van het lid.¹⁰ Na verloop van tijd heeft de schrodersgilde de kapel van Onze-Lieve-Vrouw in Sint-Jans verlaten en heeft ze zich gevestigd in de Sint-Nicolaaskapel in dezelfde kerk. Deze laatste kapel werd zelfs zodanig met de genoemde gilde in verband gebracht dat ze op het einde van de 16de eeuw eenvoudigweg als “de schroderskapel” vermeld werd.¹¹

Zo'n afzonderlijke gilde voor de religieuze aangelegenheden kwam vaak voor in de schoot van de Brugse ambachten. Bij sommige, de grootste, had die gilde zelfs een eigen bestuur.¹² Bij de wijnschroders ging dit niet zover, en nam het bestuur van het ‘gezelschap’ ook de taken in verband met de gildewerking waar. Tot het einde van de 14de eeuw vormden de wijnschroders nog een gewoon ambacht, maar nadat het stadsbestuur de wijnschrodersfuncties had omgevormd tot stadsofficiés door ze onder haar toezicht te plaatsen, het aantal ervan strikt te bepalen en de functies toe te kennen door openbare verkoop, was enkel nog sprake van een ‘gezelschap’ van wijnschroders. Niettemin bleef dit gezelschap, ongetwijfeld omwille van zijn oorsprong en lange inburgering als ambacht, in de loop van de volgende eeuwen verder ingeschakeld in de structuren waarin de officieel erkende ambachten aan het politieke, militaire en maatschappelijke leven in de stad deelnamen, en dit als enige van de officierenkorpsen.¹³

Het godsdienstig leven van de wijnschroders was heel intens. Volgens de reeds aangehaalde ordonnantie van 1425 was er naast de dagelijkse mis ook elke zaterdag lof in de Sint-Janskerk. In de loop van het jaar

10 BRUGGE, *Stadsarchief* (verder: SAB), Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, keurboek, f. 51-55v.

11 J. COLENS, ‘L’Eglise Saint-Jean’, p. 278-279.

12 A. SCHOUTEET, ‘Ambachten te Brugge onder het ancien régime’, in: W.P. DEZUTTER & M. GOETINCK, *Tentoonstelling op en om de bouwwerf*, Brugge, 1975, p. 22.

13 A. VANDEWALLE, *De arbeidersofficiën*, inz. p.123 vlg.; Id., ‘De arbeidersofficiën van Brugge: openbaar ambt of commercie (15de-18de eeuw)’, in: G. MACOURS (red.), *Cornua legum. Actes des journées internationales d’histoire du droit et des institutions*, Antwerpen, 1987, (Acta Falconis. Faculteit rechtsgeleerdheid K.U.Leuven 87/1), p. 217-225.

werden ook een aantal feestdagen plechtig gevierd, in de eerste plaats vijf feestdagen van Onze-Lieve-Vrouw.¹⁴ Op de vooravond hiervan hield men vespers en op de dag zelf een mis en vespers, opgeluisterd met orgel- en beiaardspel. Op nieuwjaarsdag werd er een mis opgedragen, waarna de schroders een koek gingen aansnijden om te zien wie 'koning' werd, namelijk degene die de erin verstopte boon aantrof. De gelukkige mocht dan wel twee schellingen afdokken voor het koekenfeest op de maandag na Driekoningen.¹⁵ In 1426 werd bepaald dat ook op "missusdag", dit is de woensdag van Quateremper voor Kerstdag, in de Onze-Lieve-Vrouwekapel van de Sint-Janskerk een plechtige mis met sermoen zou worden opgedragen.¹⁶ Dan waren er ook nog missen voor de overleden schroders, die gezongen werden op Allerzielen en op de maandagen na Driekoningen, Beloken Pasen en Beloken Pinksteren. Zoals bij alle vorige diensten was ook hier elke schroder verplicht aanwezig te zijn. Bij het afsterven van een schroder luidde men drie maal de grote klok van de Sint-Janskerk. Tijdens de uitvaart werd het lijk gedragen door de vier jongst ingetreden gildeleden. Was één van hen deken, dan was hij hiervan ontslagen. Bij te verre afstand mochten de volgende vier gildeleden aflossen. Aangezien de vrouwen ook lid waren zolang hun man leefde, werden zij op dezelfde manier ter aarde gedragen. Hiervoor moest vijf schellingen grote betaald worden als vergoeding voor de kaars op de uitvaart en een 'zielmis' achteraf.¹⁷

In 1473 bleek het nodig de godsdienstige ijver van de schroders aan te wakkeren. Om de verplichting tot het bijwonen van de kerkelijke diensten op de Onze-Lieve-Vrouwefeestdagen, de maandagen na Driekoningen, Beloken Pasen en Beloken Pinksteren en de uitvaartmissen beter te laten onderhouden werd aan elke aanwezige

14 In onze streken kwamen in het midden van de 15de eeuw nochtans zes feestdagen van Onze-Lieve-Vrouw voor: R.-A. PARMENTIER, *Dietsche kalenders*, Gent, 1920 (Kon. Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde); en vergelijk E.I. STRUBBE & L. VOET, *De chronologie van de Middeleeuwen en de Moderne Tijden in de Nederlanden*, Antwerpen-Amsterdam, 1960, p. 155-197.

15 Zie n. 10.

16 Op die dag kwamen de woorden "*missus est angelus*" in het evangelie voor; ook Guldenmis genoemd. Zie E.I. STRUBBE & L. VOET, *De chronologie*, p. 478; SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, keurboek, f. 55v.

17 Zie n. 10 en de uitgave van dit onderdeel in E. HUYS, *Duizend jaar Mutualiteit bij de Vlaamsche gilden*, Kortrijk, 1926, Bijlagen, p. 174.

schroder een denier grote gegeven uit de kas. Anderzijds zou men voortaan op de vooravond van “Onze-Lieve-Vrouw te halfoogst” geen banket meer houden.¹⁸

De gilde naam ook deel aan de jaarlijkse Heilig-Bloedprocessie. In 1425 gold de bepaling dat de vier laatst ingetreden schroders er de toortsen moesten dragen.¹⁹ Was één van hen deken of vinder, dan moest hij een plaatsvervanger zoeken.²⁰ In 1440 werd gestipuleerd dat elke schroder op die dag al van ’s ochtends in het schrodershuis aanwezig moest zijn, en de kaarsdragers op de plaats waar ze de kaarsen moesten opnemen. Op bepaalde punten van het traject was er tijdens de processie controle en volgden boetes voor de afwezigen.²¹ In de volgorde van de ambachten die in de 16de eeuw gold voor de processie, waren de wijnschroders begrepen bij de kleine broederschappen of gilden, die vergaderden bij de minderbroeders.²² Ze waren er een “hommage” of “reverentie” verschuldigd aan de deken van de timmerlieden, die in de ambachtenhiërarchie hun “zwaardeken” was.²³ Pas daarna begaven ze zich naar de processie, waarin ze blok bleven vormen.

Een medelid van het gezelschap, Joris Claeiszeune, stichtte in 1551 een fundatie met uitgebreide religieuze verplichtingen.²⁴ De fundatie bestond uit een rente van 18 schellingen en 4 denieren grote per jaar, aflosbaar met de veertigste penning, door de schenker bezet op verschillende huizen. Hiervoor moesten de schroders elk jaar op de vooravond van het feest van Sint-Joris (23 april) een plechtige gezongen requiemmis laten opdragen met diaken en subdiaken en

18 SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, keurboek, f. 56v-57v.

19 Processietoorts of kaars: stok of lans waarop de beschermheilige of de zinnebeelden van het ambacht of de gilde werden gedragen. K. STALLAERT, *Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen uit Vlaamsche, Brabantsche en Limburgsche oorkonden*, Leiden, s.d., p. 50.

20 SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, keurboek, f. 42v.

21 SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, keurboek, f. 42v-43.

22 J. DE DAMHOUDER, *Van de Grootdadigheit der breedt-vermaerde Regeringhe van de stad Brugge*, Amsterdam, 1684, p. 559 en 570; A. VAN DE VELDE, *De ambachten van de timmerlieden en de schrijnwerkers te Brugge*, Gent, 1909, p. 58-62.

23 Hoofd van een groep ambachten: A. VANDEWALLE, *Beknopte Inventaris van het Stadsarchief van Brugge, deel I: Oud Archief*, Brugge, 1979, p. 128-129, nr. 312; en cfr. supra, n. 12 en 13.

24 Het lidmaatschap van Joris Claeiszeune is vermeld in de fundatieakte (zie vlg. noot), en wordt bevestigd in SAB, Oud Archief, reeks 216: Stadsrekeningen, 1569-70, f. 27: Claeiszeune is dan overleden en zijn officie wordt verkocht.

met het koor van Sint-Donaas. Ze moest worden gecelebreerd door een andere priester dan de gewone kapelaan van het gezelschap en een monnik moest als voorzanger optreden. Op het graf van de schenker moesten tijdens de dienst vier kaarsen branden. Voor dezelfde dienst moest een half pond offerkaarsen bezorgd worden en moest een bundel gleistro in de kapel uitgestrooid worden. De hele dienst door moest de grote klok geluid worden. Er moest een dis van 15 "provenen" gesteld worden, elk ter waarde van 4 denieren, uit te delen als volgt: vijf aan de deken van de schroders, vijf aan de deken van de smeden en vijf aan de schenker of zijn erfgenaam. Het smedenambacht was immers ook in de fundatie betrokken en zijn bestuursleden moesten op de dienst aanwezig zijn als toezieners. De dag erop was het trouwens aan hun beurt om in de smedenkapel, toegewijd aan Sint-Elooi, een gelijkaardige dienst te organiseren, waarop dan de bestuurders van de schrodersgilde als toezieners aanwezig waren. Ook de schadebeletters, stedelijke politieagenten, hielden toezicht. Voor die diensten waren gewaden en ornamenten beschikbaar, geschonken door de stichter, die in een speciale kist opgeborgen werden.²⁵

Toen echter tijdens de godsdienstoorlogen die gewaden en ornamenten ten profijte van de erfgenamen van de stichter verkocht waren en de fundaties niet meer naar de letter werden nageleefd, dreigde hierover een proces te ontstaan, dat door een overeenkomst in 1586 kon worden afgewend. Zowel de schroders als de smeden zouden enkel nog gehouden zijn op de gestelde dagen een gelezen requiemmis te laten doen, de 15 "provenen" te stellen en de schadebeletters te betalen voor hun toezicht. De erfgenaam van de stichter kreeg ook nog een toegift.²⁶

In die tijd ging het niet zo goed met de inkomsten van de wijnschroders, want met de economische achteruitgang van het 16de-eeuwse Brugge en het verdwijnen van de vreemde handelaars en bankiers uit de stad was de omzet van wijn en andere producten in vaten er sterk gedaald. Vandaar dat ook sprake was van *het achterlaten van vele goddelijke en kerkelijke diensten die hun voorza-*

25 BRUGGE, *Rijksarchief*, Charters met blauw nr., 8985, dd. 26.10.1551.

26 BRUGGE, *Rijksarchief*, Charters met blauw nr., 8810, dd. 30.09.1586.

*ten plachten te doen celebreren.*²⁷ Wat dat precies inhield komen we niet te weten vóór 1672, maar intussen was de Sint-Janskerk afgebroken en vervangen door een kapel, met slechts één altaar.²⁸ Hier kregen in 1613, dus onmiddellijk na de ingebruikname, de schroders de toelating er opnieuw hun diensten op te dragen en kregen ze zelfs een sleutel waarmee ze er vrije toegang hadden. Als vergoeding moesten ze jaarlijks 25 stuivers betalen aan de Sint-Donaaskerk, die er nog steeds het patronaatsrecht bezat. Ze mochten de kapel opnieuw versieren met hun tapijten, schilderijen, beelden, juwelen en andere ornamenten.²⁹

In 1672 vierden de schroders nog twee feestdagen van Onze-Lieve-Vrouw in de Sint-Janskapel, te weten Onze-Lieve-Vrouw Lichtmis en Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart. Elk lid moest er op de mis aanwezig zijn, op straf van een geldboete. Op de jaargetijden en fundaties die van oudsher bestonden moesten alleen de deken en de eed aanwezig zijn. Slechts ziekte of afwezigheid uit de stad, bijtijds aan de deken kenbaar gemaakt, golden als excuus. Op Heilig-Bloeddag werd ieder lid 's ochtends om acht uur verwacht bij de deken thuis voor een ontbijt op kosten van het gezelschap. Daarna moesten degenen die door de deken werden aangeduid zich begeven naar de kerk van de minderbroeders om er aan de deken en eed van de timmerlieden de deelname van het gezelschap aan de processie te melden. Elk lid moest vervolgens de hele processie van het begin tot het einde meestappen, tenzij mits geldige redenen. Ook de uitvaart van een schroder en de zielmis achteraf werden nog steeds door het voltallige gezelschap bijgewoond.³⁰ De bijdrage van elke schroder voor de godsdienstige werking, te betalen bij het aantreden als lid en toen "kapellegeld" genoemd, bedroeg in 1683 vier pond grote, te betalen in de vorm van een kroes met die waarde.³¹

27 Aangehaald in samenhang met een tariefverhoging voor de prestaties van de schroders in 1569, SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, register met akten enz., f. 34.

28 Cfr. supra.

29 Hiervan is helaas geen nadere beschrijving gegeven en zijn geen sporen bewaard. J. COLENS, *L'Eglise Saint-Jean*, p. 315-316 en 329-333.

30 SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, resolutieboek, f. 2-5v.

31 SAB, Oud Archief, reeks 283: Ferie Thesaurie, 1667-70, f. 48v; SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, f. 13v-14.

Over de reden waarom de wijnschrodersgilde in 1701 besloot de Sint-Janskapel te verlaten en haar intrek te nemen in de nieuwe kapel van het Heilig Sacrament ten westen van het Groot Vleeshuis, nu Simon Stevinplein, is niets bekend.³² De Sint-Janskapel, die toen nog geen eeuw oud was, was waarschijnlijk nog niet in slechte toestand want ze zou nog tot 1786 blijven staan. Maar misschien was het betrekken van een gloednieuwe en bovendien exclusief aan hen voorbehouden kapel voor de wijnschroders wel een aantrekkelijke stap.³³

32 J. COLENS, *L'Église Saint-Jean*, p. 319; M. ENGLISH, *Dagklapper*, dl. III, Brugge, 1985, p. 64, Parochieblad 15.06.1952.

33 De bouw van de Sacramentskapel in de plaats van de herberg 'het Wit Peerdeken' als verzoening voor een heiligschennis die daar was gebeurd in 1700, werd nog niet diepgaand bestudeerd. Blijkbaar heeft de stad het initiatief genomen voor de onteigening en de nieuwbouw, maar heeft het gezelschap van de wijnschroders naderhand de zaak in handen genomen, het betreffende huis en het buurhuis aangekocht en het gebruik als kapel van het bisdom verkregen. SAB, Oud Archief, reeks 118: resolutieboeken, 1699-1704, f. 12v; SAB, Oud Archief, reeks 198: klerken van de vierschaar, nr. 768: protocol van Adriaan Roelant, 1701-02, f. 186-188v, en nr. 748: protocol van M. De Ram, 1701-05, f. 27v-28v; BRUGGE, Archief van het Bisdom, S335 en S428 (Handschrift Ocket), p. 310; SAB, Oud Archief, reeks 405: wijnschroders, resolutieboek, f. 25v-26, vertoont een lacune tussen 1692 en 1712.